

Vlaams
Parlement

ingediend op **885** (2015-2016) – Nr. 1
20 september 2016 (2015-2016)

Verslag van de hoorzitting

namens de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media
uitgebracht door Yamila Idrissi en Caroline Bastiaens

over het jaarverslag 2015 van het
Vlaams Fonds voor de Letteren

Samenstelling van de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media:

Voorzitter: Bart Caron.

Vaste leden:

Cathy Coudyser, Marius Meremans, Ann Soete, Wilfried Vandaele, Miranda Van Eetvelde, Herman Wynants;

Caroline Bastiaens, Karin Brouwers, Sabine de Bethune, Joris Poschet;

Lionel Bajart, Jean-Jacques De Gucht;

Yamila Idrissi, Katia Segers;

Bart Caron.

Plaatsvervangers:

Kathleen Krekels, Bart Nevens, Ludo Van Campenhout, Karl Vanlouwe, Manuela Van Werde, Peter Wouters;

Cindy Franssen, Tinne Rombouts, Koen Van den Heuvel, Johan Verstreken;

Rik Daems, Francesco Vanderjeugd;

Bert Moyaers, Tine Soens;

Imade Annouri.

INHOUD

1. Toelichting door Jos Geysels	4
2. Toelichting door Koen Van Bockstal	4
2.1. 2015 in cijfers	4
2.2. Beheersovereenkomst 2016-2020	4
2.3. Non-fictie	4
2.4. Auteurslezingen	5
2.5. Vertalingen	5
2.6. De superdiverse samenleving	6
2.7. Het Huis van de Letteren	6
2.8. Provinciale middelen	7
2.9. De ambities van het meerjarenplan	7
2.10. Frankfurter Buchmesse	7
3. Tussenkomenst van Caroline Bastiaens	9
4. Tussenkomenst van Yamila Idrissi	9
5. Tussenkomenst van Marius Meremans	10
6. Tussenkomenst van Bart Caron	11
7. Antwoorden van Koen Van Bockstal en Jos Geysels	11
Gebruikte afkortingen	17

Op 2 juni 2016 organiseerde de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media een hoorzitting met het Vlaams Fonds voor de Letteren (VFL) over het jaarverslag 2015 en de voorbereidingen van de Frankfurter Buchmesse 2016.

1. Toelichting door Jos Geysels

Jos Geysels, voorzitter van het VFL, is tevreden om het verslag van het werkingsjaar 2015 te kunnen presenteren, samen met de uitdagingen voor de toekomst. Krachtens de beheersovereenkomst is het VFL decretaal verplicht om jaarlijks te rapporteren aan het Vlaams Parlement. Hij vindt het belangrijk om dit elk jaar uitvoerig en transparant te doen.

2016 is het eerste jaar van de nieuwe beheersovereenkomst, die een aantal uitdagingen inhoudt. Het is tevens het jaar van de Frankfurter Buchmesse. Hij dankt de commissieleden voor hun interesse om een werkbezoek te brengen in Frankfurt.

2. Toelichting door Koen Van Bockstal

2.1. 2015 in cijfers

Koen Van Bockstal, directeur van het VFL, begint de toelichting met een aantal cijfers. Het VFL onderging een besparing van 7,5 percent. Toch zal men dit niet merken aan de resultaten. Ondanks de besparingen heeft het VFL een recordbedrag van 1,915 miljoen euro uitgekeerd aan rechtstreekse steun via werk- en stimuleringsbeurzen. De sterke groei van auteurslezingen en vertalingen springen daarbij in het oog.

De beheersovereenkomst vermeldt dat het VFL 25 percent mag besteden aan overheadkosten, inclusief de loonkosten. In de realiteit zijn er 18,3 percent overheadkosten en 13,9 percent effectieve loonkosten. Ook voor een privéonderneming zouden dit sterke cijfers zijn. Bijna 82 percent van de middelen van het VFL wordt besteed aan de doelstellingen.

2.2. Beheersovereenkomst 2016-2020

Er is een nieuwe beheersovereenkomst voor het VFL voor de periode 2016-2020. De spreker zal in de presentatie niet focussen op de kerntaken, maar op een aantal nieuwe aspecten: non-fictie, de auteurslezingen, de vertalingen, leesbevordering, de superdiverse samenleving, het Huis van de Letteren, de provinciale middelen en de ambities van het VFL binnen het meerjarenplan.

2.3. Non-fictie

Het non-fictiebeleid is gelanceerd, zoals werd aangekondigd door minister Sven Gatz op de Boekenbeurs in 2015. Het VFL heeft achter de schermen hard gewerkt, reeds voorafgaand aan het formele akkoord. Hij dankt de commissieleden voor hun steun hierbij. Bij de ondertekening van de beheersovereenkomst kon het VFL het reglement meteen voorleggen aan de raad van bestuur en op zoek gaan naar een adviescommissie. De deadline voor de aanvragen van de werkbeurzen was 1 juni. De spreker is trots op de samenstelling van de adviescommissie: Johan Tollebeek (KU Leuven), Bart Keunen (UGent), Ihsane Chioua Lekhi (VRT), Marnix Verplancke (Knack en De Morgen) en Diane De Keyzer (non-fictieauteur). Hij noemt dit een commissie van formaat die de lat hoog zal leggen voor de toekomst. Er zijn twintig aanvragen, onder meer van Bart Van Loo, Manu Claeys, Tom Naegels, Els Snick, Pascal Verbeken, Anna Luyten en Marijke Arijs. Er was een duidelijke nood aan een dergelijke werkbeurs. De onderwerpen zijn heel divers. Tijdens de zomer zullen de

commissieleden zich inlezen in de verschillende aanvragen. Het is de bedoeling dat de minister op de Boekenbeurs zal kunnen aankondigen hoeveel beurzen zijn toegekend en aan wie. Door deze timing zal het VFL erin slagen de beurzen nog in 2016 toe te kennen. Vervolgens zal het VFL de komende jaren voor non-fictie productiesubsidies en vertaalbeurzen uitrollen en sommige non-fictieauteurs die aan bepaalde voorwaarden voldoen tot de auteurslezingen toelaten.

2.4. Auteurslezingen

Het VFL heeft de auteurslezingen overgenomen in 2013. Over de laatste twee jaar is het aantal lezingen toegenomen met 10 percent, met 2300 lezingen in 2015. De spreker verwacht ook een stijging van het aantal auteurslezingen in 2016. Het aantal auteurs is toegenomen met 75 percent tot 608 auteurs in 2015. 73 nieuwe auteurs zijn toegetreden tot de lijst in 2015. De lijst is divers en gekleurder geworden. De volledige afhandeling van de auteurslezingen gebeurt via een one stop loket opdat de administratie voor de auteurs en organisaties beperkt blijft. Het VFL zorgt voor een actieve promotie voor doelgroepen. Hij geeft als voorbeeld de brochure over de Eerste Wereldoorlog. Een heleboel auteurs zijn verder bereid om te fungeren als ambassadeur voor een werk uit de canon. Op die manier verknoopt het VFL verschillende beleidslijnen binnen een geïntegreerd letterenbeleid.

De spreker gaat verder in op de plaats waar de auteurslezingen worden georganiseerd. 13 percent van de lezingen vindt plaats in socio-culturele organisaties. Hiervoor heeft het VFL gezorgd. De twee grootste organisatoren blijven de scholen en de bibliotheken. Bij de verdeling per provincie valt op dat West- en Oost-Vlaanderen samen 49 percent van de auteurslezingen voor hun rekening nemen. Dit is zeker verrassend gezien de bevolkingsaantallen. Anderzijds concludeert hij dat het belangrijk is om uit te zoeken waarom er in Limburg, Antwerpen en Vlaams-Brabant minder auteurslezingen worden georganiseerd dan dat men zou kunnen verwachten en om dit te remediëren.

Het VFL heeft een samenwerking met Wablief? voor lezingen met boeken in eenvoudige taal. De spreker heeft de indruk dat de mailing van het VFL naar actoren die werken met OKAN-doelgroepen, onder andere naar CVO's, buso- en bso-klassen, goede resultaten zal hebben.

Het VFL is met de auteurslezingen afgestapt van het principe dat een lezing enkel een geschreven of gedrukte tekst kan behandelen. Om ook mensen met een niet-Europese origine aan te sporen om de stap naar literatuur en professionalisering te zetten, worden ook andere onderwerpen toegestaan zoals bijvoorbeeld slam poetry – hetgeen zit op het snijvlak van poëzie, podium en hiphop. Dit is een groot succes in scholen om leerlingen te enthousiasmeren voor literatuur. Het VFL bereikt hiermee nieuwe doelgroepen.

2.5. Vertalingen

Het aantal vertalingen is tussen 2011 en 2015 toegenomen met 75 percent. Dit is het gevolg van het gastlandschap van Vlaanderen en Nederland op de Frankfurter Buchmesse. In 2015 en 2016 heeft dit reeds gezorgd voor 268 vertalingen van Nederlandstalige literatuur in het Duits, waarvan 60 uit Vlaanderen. Dit is 300 percent van het aantal vertalingen in een normaal jaar. Het zorgt voor een hefboomeffect ook naar andere landen. Het VFL zet hierop in via aanwezigheid op internationale beurzen. De belangrijkste talen zijn Duits, Frans en Engels. Het aantal vertalingen naar het Chinees is afgenomen, vermits het VFL ten gevolge van besparingen de voorbije twee jaar niet meer naar Beijing is geweest. Het VFL doet vertalingen in 35 talen.

Voor leesbevordering heeft het VFL een beheersovereenkomst met Iedereen Leest. De samenwerking verloopt uitstekend. Ze zullen samen onderdak vinden in het Huis van de Letteren en hebben reeds een gezamenlijke teamdag in een positieve sfeer achter de rug.

Het VFL ontving 46 projectaanvragen voor leesbevorderingsprojecten in 2015, waarvan er 15 zijn gehonoreerd voor een bedrag van 172.100 euro, met een prioriteit voor kansengroepen en mensen in armoede en voor projecten rond interculturaliteit. Voorwaarden waren een bovenlokale uitstraling, een actieve participatie en een duidelijke aansluiting bij de leefwereld van de doelgroep. Dit gebeurt via de adviescommissie Letteren en Samenleving met als voorzitter Michael De Cock.

Het VFL voert een breed gedragen beleidsdomeinoverschrijdend leesbevorderingsbeleid, in samenwerking met de departementen Onderwijs, Jeugd, Media en Welzijn en het BoekenOverleg. De actieterreinen zijn kinderopvang en consultatiebureaus, bibliotheken, het onderwijs, de media en het wetenschappelijk onderzoek. Bij de kinderopvang zet het VFL in op een voorleesbeleid, het creëren van leesomgevingen en sensibilisering van verzorgenden en pedagogische begeleiders. Bibliotheken hebben een sleutelrol in het bovenlokale leesbevorderingsbeleid. Deze kerntaak mag volgens het VFL worden geëxpliciteerd. Voor het onderwijs stuurt het VFL aan op een structureel beleid dat vertrekt vanuit leesplezier voor kleuter-, leerplicht- en volwassenenonderwijs en de lerarenopleiding. Het VFL overlegt met de Commissie voor Onderwijs over de invulling van de eindtermen. Op het gebied van de media, wil het VFL imago- en bewustwordingscampagnes over lezen. Tot slot worden ook de Vlaamse hogescholen en universiteiten betrokken om onderzoeksresultaten over leesbevordering te delen en te gebruiken.

2.6. De superdiverse samenleving

De superdiverse samenleving is een belangrijk actieterrein voor het VFL. De lijst met de auteurs die lezingen geven, is uitgebreid in die richting. Er is een reglement voor doelgroepgerichte publicaties en ook de samenstelling van de adviescommissies is divers. Aandachtspunten voor de langere termijn zijn nog de samenstelling van de raad van bestuur en van het personeel. In samenspraak met de managementschool van de UAntwerpen heeft het VFL een thesisonderzoek laten verrichten over de diversiteit in de Vlaamse literatuur. Het zal in het najaar worden gepubliceerd. Hij noemt de tussentijdse resultaten schokkende cijfers. Bij de publicatie zullen mogelijke oplossingen en acties worden gepresenteerd. Ook binnen het leesbevorderingsbeleid heeft het VFL aandacht voor de superdiverse samenleving. Het VFL heeft een vertaalbeleid Nederlands Arabisch, omdat er belangstelling is vanuit Arabische uitgeverijen. Het expertisecentrum Literair Vertalen organiseert een zomercursus vertalen Nederlands Arabisch. Tot slot nodigt hij de commissieleden uit op de inspiratiedag van Iedereen Leest en het VFL waarop samen met uitgevers nagedacht wordt hoe diversiteit in het letteren- en boekenvak resultaatgericht kan worden aangepakt.

2.7. Het Huis van de Letteren

Wat betreft het Huis van de Letteren is het VFL in onderhandeling met de steden Antwerpen, Gent en Mechelen. Het streefdoel van de raad van bestuur is om in juli de knoop door te hakken.

2.8. Provinciale middelen

Op basis van de dossieraanvragen is de spreker goed op de hoogte welke middelen waar bij de provincies ondergebracht waren. Het betreft een hele som geld. Hij overlegt met het departement om dit mee in kaart te brengen. Hij zou willen dat die middelen bij het VFL terechtkomen zodat deze kunnen worden ingezet om andere ambities binnen het meerjarenplan te helpen realiseren.

2.9. De ambities van het meerjarenplan

Het VFL is in onderhandeling met De Standaard om gedurende 52 weken een reeks te brengen over de literaire canon. In juli heeft de spreker een overleg met de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen over mogelijks een gemeenschappelijk initiatief rond de literaire canon. Ze willen ook leren van het Vlaamse voorbeeld. Er is het Kunstenfestival Watou met films over de canon en het VFL heeft een aantal auteurs bereid gevonden om lezingen te geven over boeken uit de canon.

Wat betreft de uitbouw van het buitenlandbeleid, wil het VFL ook na afloop van de Frankfurter Buchmesse blijven inzetten op vertalingen. Hij heeft hierover een positief gesprek gehad met het kabinet van minister Sven Gatz. Er wordt ook bekeken of het mogelijk is om vaste afspraken te maken met de belangrijkste literaire festivals in Europa om jaarlijks een minimale aanwezigheid van Vlaamse auteurs te hebben. Het VFL wil ook het ontwikkelingsbeleid samen met de residentiewerking verder uitwerken.

Na afloop van de Frankfurter Buchmesse wil het VFL de komende jaren gezamenlijke initiatieven nemen met deBuren, de Brakke Grond, het Nederlands Letterenfonds en de Taalunie.

De samenwerking met de Franse Gemeenschap is voorlopig een blinde vlek bij het VFL. Zeker nu er een cultureel akkoord is, wil het VFL hier meer werk van maken.

2.10. Frankfurter Buchmesse

Hij kijkt uit naar het werkbezoek van de commissieleden aan de Frankfurter Buchmesse. Het thema is 'Dies ist was wir teilen'. De focus ligt op wat Vlaanderen, Nederland en Duitsland delen met elkaar.

Het gastpaviljoen is spectaculair en zal er wat anders uitzien dat bij de vorige gastlanden Brazilië en Finland. In de messehalle zijn er een collectieve stand van de uitgevers en een podium, onder meer voor activiteiten met auteurs. Op die manier heeft het gastland een podium vlakbij de uitgevers en kan het gastland veel meer auteurs presenteren. In Frankfurt zal er cultuur van wereldformaat aangeboden worden, niet enkel op het gebied van literatuur, maar ook film, beeldende kunst enzovoort.

De activiteiten beperken zich niet tot Frankfurt, maar vinden plaats in zeven steden. Elke week zijn er activiteiten. In maart organiseerde het Frankfurt team in Keulen een evenement op een boot voor 700 deelnemers met Connie Palmen en Saskia De Coster. In september wordt een Duits-Nederlandse avond georganiseerd in BOZAR. Het VFL is ook actief op internationale beurzen en via de Vlaamse vertegenwoordigers. Op de London Book Fair heeft het VFL bijvoorbeeld een receptie aangeboden voor buitenlandse uitgevers op de Nederlandse ambassade, om hen aan te sporen Vlaamse en Nederlandse boeken te vertalen.

De opzet van de Buchmesse is ambitieus. De bedoeling is om een grote toename te realiseren van het aantal vertalingen in het Duits en andere talen. Literatuur wordt opgevat als onderdeel van een brede culturele presentatie. In Munster komt er bijvoorbeeld een fantastische tentoonstelling, in samenwerking met de Vlaamse Erfgoedbibliotheek en Duitse partners, over de evolutie van de boekdrukkunst tot de digitale communicatie vandaag. In Keulen is er een tentoonstelling over het illustratiewerk van Ingrid Godon en het werk van fotograaf August Sander. In totaal zijn er 135 dergelijke initiatieven in aanloop van de Buchmesse. De Duitse media zijn zeer onder de indruk van deze creatieve golf. Dit alles gebeurt in nauwe samenwerking met de creatieve industrie en met Toerisme Vlaanderen. Het VFL hoopt dat het imago van Vlaanderen en Nederland zal verbeteren. Eén voorbeeld van initiatieven hierin is de boekhandelstournee waarbij de foodtruck van Toerisme Vlaanderen aanwezig is bij elke activiteit in een boekhandel. Toerisme Vlaanderen biedt recepties aan na afloop van de lezingen. Op lange termijn moet dit duurzame verbanden opleveren.

De spreker legt uit hoe het VFL een totaal van 268 vertalingen kon realiseren. Het VFL heeft vijf publishers tours gedaan voor Duitse uitgevers: twee voor proza, een voor non-fictie, een voor kinder- en jeugdliteratuur en een voor poëzie. Deze Duitse uitgevers hebben gedurende een week in Vlaanderen en Nederland een cultureel bad gekregen. Het VFL heeft hen samengebracht met auteurs die hen een rondleiding hebben gegeven bijvoorbeeld in Gent of in het MAS. Deze creatieve aanpak werpt zijn vruchten af. In het belangrijkste vakblad Publishers Weekly stond er een groot artikel van een uitgever die lovend schreef over de publishers tour van het VFL. Informatie op maat rendert en resulteert in een hoog aantal vertalingen.

Het programma in aanloop naar oktober bevat onder meer de Leipziger Buchmesse, de LiCologne en Kinder- und Jugendbuchwoche in Keulen. De spreker noemt de aanwezigheid van het VFL in Erlangen een generale repetitie voor de Buchmesse. Ontwikkelingen worden uitgetoetst en verbeterd. In Berlijn is er in juni een uitverkochte Leesclub en in september het internationale literatuurfestival. In Hamburg vindt het Harbour Front Festival plaats. Los van deze festivals, vinden er nog 138 andere manifestaties plaats.

Het VFL heeft een eigen Vertalershuis. Van de 24 ontvangen vertalers zijn er 10 die vertalen van het Nederlands naar het Duits. In Berlijn en Munchen heeft het VFL vertalersworkshops georganiseerd. Op de Leipziger Buchmesse werden 20 auteurs gepresenteerd binnen een stand met de naam Café Europa. Uitgevers van boeken die het VFL niet meteen zelf promoot in het buitenland ontvangen vertaaltvouchers van de Vlaamse uitgevers, voor een som van 30 keer 1000 euro. Ook heeft het VFL aan vertalers de kans geboden om projectsubsidies aan te vragen, om zelf gekozen fragmenten van boeken te vertalen en daarmee promotie te gaan voeren bij uitgevers. Tot slot werden ook de Duitse festivalorganisatoren uitgenodigd als ambassadeurs voor het gastlandschap.

Alle genres, klassiekers en recente boeken zullen aan bod komen op de Buchmesse. Het VFL hecht belang aan maatwerk en heeft een enorme database met gegevens van meer dan 1200 uitgevers. Elk gesprek, gevoerd met de nodige empathie, heeft daarin een neerslag, met de positieve en negatieve reacties. Er is geen gouden formule voor het succes. Het betreft unieke sterke verhalen.

Hij geeft via foto's een impressie van hoe het paviljoen er zal uitzien. Er zullen grote videoschermen zijn met projecties van bijvoorbeeld de zee, gedichten, literaire fragmenten, Vlaamse en Nederlandse steden. Het VFL werkt samen met Flanders DC en de creatieve industrie in Vlaanderen voor de inrichting van het paviljoen en met dichters die fluisterpoëzie zullen schrijven die daar te horen zal zijn. Er zullen belevingscentra zijn met onder meer de tentoonstelling 'Where the

magic happens' over schrijverskamers, een centrum met virtual reality en literatuur en een centrum met een drukpers waar ter plekke illustratoren, graphic novelists en striptekenaars elke dag een uniek tijdschrift maken om het vakmanschap te tonen. Er zullen een theater met lezingen, een bioscoop met schrijversportretten en een grote boekhandel zijn.

3. Tussenkomen van Caroline Bastiaens

Caroline Bastiaens dankt de sprekers voor de enthousiaste toelichting. Ze is tevreden om te horen dat het VFL rekening houdt met suggesties van de commissieleden. Ze geeft het VFL een pluim voor de gepresteerde cijfers, die de toets met het economische veld kunnen doorstaan, en voor de initiatieven van het afgelopen jaar. Ze uit haar waardering voor de realisaties rond de canon, het non-fictiebeleid en de diversiteitsprojecten.

Bij de presentatie van het jaarverslag 2014 vorig jaar was er een bemerking van een aantal commissieleden in verband met de relatie met het FIT. Ze vraagt de spreker een reactie hierop. Een andere uitdaging vorig jaar was het budget. Ze vraagt hoe het VFL al deze opgesomde initiatieven kan realiseren met het beschikbare budget.

2016 is een bijzonder jaar met de Frankfurter Buchmesse. Ze vraagt hoe het proces verloopt van de selectie van auteurs voor het programma. Wordt de vernieuwde klemtoon op non-fictie weerspiegeld in de programmatie?

Er is een groot enthousiasme voor de auteurslezingen. Ze vraagt de spreker meer duiding bij de financiële uitdagingen hierbij. Er is nog veel bijkomende groei voor het aantal auteurslezingen mogelijk, bijvoorbeeld voor socio-culturele organisaties en zorginstellingen.

Lezingen met boeken in eenvoudige taal en aandacht voor niet-geschreven taal zijn volgens haar opportuniteiten, niet enkel in het kader van diversiteit maar ook voor ouderen en personen waarvoor lezen moeilijk is.

Ze heeft begrepen uit de cijfers van 268 vertalingen, waarvan 60 boeken uit Vlaanderen, dat de groei van het aantal vertalingen van Vlaamse boeken groter is dan die van Nederlandse boeken.

Ze vraagt meer informatie over het Huis van de Letteren.

Daarnaast vindt ze het tot slot belangrijk dat het VFL de budgetten binnen de provinciale middelen aan de commissie meedeelt. Ze heeft uit de presentatie begrepen dat de minister hierin een engagement neemt, maar transparantie is hierbij belangrijk.

4. Tussenkomen van Yamila Idrissi

Yamila Idrissi dankt de sprekers voor hun presentatie, waar veel enthousiasme uit straalt. Ze pleit al meerdere jaren voor meer aandacht voor diversiteit binnen het letterenbeleid en looft het VFL met de initiatieven hieromtrent. Ze is blij dat het VFL duidelijk begrijpt wat literatuur kan betekenen in een superdiverse samenleving. De aandacht voor niet-geschreven taal is een hefboom voor jongeren en mensen van een andere origine en maakt sowieso deel uit van de urban culture. Twee derde van de 73 nieuwe auteurs op de lijst is van een andere origine. Een juiste inspanning leveren brengt resultaten. Ze hoopt dat dit een voorbeeld kan zijn voor andere geledingen in de cultuursector.

Met veel aandacht heeft ze geluisterd naar de uiteenzetting over de auteurslezingen. Ze zou het eveneens interessant vinden meer te weten over de redenen voor de regionale spreiding van de lezingen.

Voor het actieplan Iedereen Leest zijn er nog andere plaatsen mogelijk. Ze denkt bijvoorbeeld aan Nederlandstalige moskeeën waar veel Arabische lessen worden gegeven en kinderen en jongeren samenkomen. Het voorleesbeleid biedt perspectief naar de toekomst toe. Op het gebied van het vertaalbeleid heeft de heer Van Bockstal de vertalingen van het Nederlands naar het Arabisch aangehaald. Ze vindt het belangrijk ook na te denken over welke Arabische boeken naar het Nederlands vertaald zouden moeten worden, om andere mensen in contact te brengen met die canon.

Wat de provinciale middelen betreft, deelt ze de vraag van mevrouw Bastiaens om inzicht te krijgen in de budgetten.

Het enthousiasme voor het gastlandschap op de Frankfurter Buchmesse is veelbelovend. Ze stelt de vraag hoe de samenwerking met het FIT verloopt en vraagt naar het financiële plaatje. Aanvankelijk zou een deel van het nodige budget opgehaald worden via sponsoring. Het vooropgestelde bedrag werd niet gehaald. De minister heeft zich niet uitgesproken over hoe dit dan wel zou worden ingevuld. Ze hoopt dat de spreker hierover meer uitleg kan geven.

Het aantal vertalingen van Vlaamse boeken zit in de lift, ook bij jonge auteurs. Ze geeft als voorbeeld het fenomenale debuut van Lize Spit. Ze vraagt of het VFL aandeel heeft in de aandacht voor jonge auteurs.

Tot slot herhaalt ze dat het team van het VFL fantastisch werk levert.

5. Tussenkomst van Marius Meremans

Marius Meremans sluit zich aan bij de lovende woorden voor het VFL. Hij bedankt het team voor het lijvige en goed leesbare jaarverslag en feliciteert hen met het recordbedrag van 1,9 miljoen euro dat uitgekeerd werd aan auteurs, vertalers en illustratoren. Hij leest dat er in Vlaanderen een stabiliteit is in de boekenverkoop met 0,2 percent stijging. Hij leest in het jaarverslag dat de omzet van de onafhankelijke boekhandel stijgt. Vlaanderen zit op dit gebied bij de middenmoot binnen Europa. Het literaire grensverkeer tussen Vlaanderen en Nederland blijft echter een aandachtspunt.

Hij hoort berichten dat het vaak dezelfde auteurs zijn die subsidies van het VFL ontvangen. Het samenstellen van de adviescommissies en beroepscommissies blijft een evenwichtsoefening.

Het VFL besteedt aandacht aan de literaire tijdschriften binnen een geïntegreerd beleid via afstemming met alle actoren ook buiten het literaire veld. Er moet worden nagegaan voor welke tijdschriften de subsidies relevant blijven. Elke tijdschrift heeft zijn waarde. Toch moeten er keuzes worden gemaakt.

Het VFL is veel meer geworden dan enkel en alleen een fonds. Het doet ook aan promotie van literatuur in binnen- en buitenland.

Hij is zeer tevreden met de aandacht van het VFL voor de literaire canon. Hij begrijpt de kritieken niet die hierop geformuleerd werden onder meer in de pers. Het betreft de literaire historische erfenis. Hij vraagt wat de reacties op de initiatieven zijn, onder andere binnen scholen. Hij meent dat dit geapprecieerd wordt. Hij geeft het voorbeeld van het project 'Het leven en de dood in den ast' van Stijn Streuvels.

Het blijft belangrijk dat de Vlaamse vertegenwoordigers in het buitenland zorgen voor de promotie van de Vlaamse literatuur.

Hij meent te begrijpen dat er dit jaar een financieel tekort is van 354.000 euro en dat dit gerelateerd is aan een aantal zaken die pas volgend jaar kunnen worden geboekt. Voor de Frankfurter Buchmesse was er sprake van een tekort van 600.000 euro. Hij vraagt of hiervoor een oplossing is gevonden. Hij is positief over de ontwikkeling van een beleid voor non-fictie, met een bedrag van 224.000 euro per jaar. Het is van belang om ook keuzes te maken over welke literaire organisaties ondersteund moeten worden. Hij vindt het een goede zaak dat de uitwisseling tussen Vlaanderen en Nederland als criterium wordt gehanteerd.

Het streven naar diversiteit is belangrijk. De diversiteit van de samenleving moet worden gereflecteerd binnen de letteren, maar dit streven mag geen fetisj worden.

Hij is benieuwd naar de verhuis van het VFL naar Mechelen, Antwerpen of Gent.

Wat betreft de provinciale bevoegdheden is zijn standpunt dat sommige zaken die provinciaal werden geregeld en te veelomvattend zijn voor steden of gemeenten, niet per se een bevoegdheid van de Vlaamse overheid moeten worden, maar kunnen worden ondergebracht bij het VFL. Als aanspreekpunt over de letteren, kan het VFL hierin een rol spelen.

Hij vraagt of het VFL samenwerking stimuleert binnen het literaire middenveld. Ook hier vindt hij het nodig om keuzes te maken zodat het landschap overzichtelijker wordt. Creatief Schrijven is een amateurkunstenorganisatie die cursussen geeft. Kan het VFL hierin een ondersteunende rol vervullen?

6. Tussenkomst van Bart Caron

Bart Caron leest dat er een dotatie is op de begroting van 6.552.000 euro. Dit betekent een stijging van 940.000 euro waarvan 300.000 afkomstig is van het budget voor de Frankfurter Buchmesse, 398.000 eenmalig is van Vlaanderen Internationaal en 245.000 voor de non-fictie. Hoe verhoudt zich dit enerzijds tot het jaar 2015 en anderzijds tot het gewenste bedrag nodig om te realiseren wat er werd vastgelegd in de beheersovereenkomst? Hij noemt de bedragen voor nieuwe plannen: 975.000 in 2016 en 1.497.000 in 2020. Welke aspecten van de intenties van het VFL en welke voorgestelde opties zijn finaal in de beheersovereenkomst opgenomen voor de nieuwe periode?

Hij vraagt hoe het VFL erin slaagt meer auteurs, meer lezingen en meer vertalingen te realiseren met een gelijk blijvend budget. Het is opvallend en kan misschien anderen inspireren.

Geldt er voor de non-fictie dezelfde inkomensplafonds als voor de fictie? Hoe verhouden de literaire evenementen en organisaties zich tot het Kunstendecreet?

In het jaarverslag leest hij over archivering van theaterteksten. Zou dit niet beter ondergebracht worden bij de archivering die gebeurt in de erfgoedsector?

7. Antwoorden van Koen Van Bockstal en Jos Geysels

Koen Van Bockstal beaamt dat de relatie tussen het VFL en het FIT nog steeds op een laag pitje staat. Het FIT zal dit jaar meer besteden aan de collectieve stand op de Frankfurter Buchmesse. Het VFL heeft een aantal vergaderingen gedaan met het FIT maar het enthousiasme bleef beperkt. De spreker kiest voor een pragmatische aanpak, met name om met een kleine ploeg energie te investeren

in andere zinvolle zaken. Hij meent dat de inspanningen te groot waren gezien het geringe resultaat.

Het budget voor de Frankfurter Buchmesse zal in evenwicht zijn. Een paar elementen uit de planfase werd geschrapt, maar dit merkt men niet aan het uiteindelijke programma. Er werden geen 600.000 euro, maar wel 155.000 euro aan middelen uit de markt gehaald. Deze 155.000 euro is afkomstig van overeenkomsten met ING (50.000 euro), een Vlaamse drukker die de helft van het drukwerk gratis doet (30.000 euro), twee hotelketens (25.000 euro), Duitse uitgeverijen (15.000 euro), via gratis aanbod van de stoelen van het paviljoen (10.000 euro) en deals in verband met de catering (25.000 euro). Gezien de oorspronkelijke plannen is dit niet voldoende, maar toch zal het budget in evenwicht zijn.

De selectie van de auteurs voor de Frankfurter Buchmesse is gebaseerd op heldere criteria. Het belangrijkste criterium was een recente, nieuwe of belangrijke vertaling in het Duits. Daarnaast werd er gestreefd naar een goed evenwicht in leeftijd, gender en genre (fictie, non-fictie, literatuur voor kinderen en jongeren, poëzie, theater, graphic novel en strips). Binnen deze ingewikkelde puzzel werd er een selectie gemaakt op basis van de sterktes van Vlaanderen en Nederland. In Nederland is er al veel langer een ondersteuning van non-fictie. Op het gebied van vertalingen van non-fictie wordt er in Vlaanderen dus minder gerealiseerd op dit moment. Dit reflecteert zich in het programma. Degene die haalbaar zijn, zullen er wel aanwezig zijn. Naar aanleiding van de Buchmesse zijn er vele contacten gelegd. Samen met het non-fictiebeleid van het VFL zorgt dit voor een stroomversnelling.

De vraag werd gesteld hoe het VFL omgaat met de financiële uitdaging van de auteurslezingen. Er is nog veel potentiële groei mogelijk. Het bestuur heeft beslist om financiële meevallers op bepaalde beleidslijnen ook in te zetten voor de groei van de auteurslezingen. In het meerjarenplan is duidelijk opgenomen dat er een groeipad nodig is voor de auteurslezingen. Dit bespreekt het VFL met het kabinet en de minister. Hij hoopt op termijn op een duidelijk en goed antwoord. Anderzijds zijn er nog oplossingen mogelijk, zoals het aantal lezingen per auteur beperken, kiezen voor meer regionale spreiding en de groei aftoppen. Er is reeds een kleine verschuiving van middelen van werkbeurzen naar auteurslezingen. Het blijkt ook uit een studie van de Vlaamse Auteursvereniging over het inkomen van auteurs dat het belang van auteurslezingen niet mag worden onderschat. Het gemiddelde bedrag dat het VFL toekent aan een auteur binnen een werkbeurs neemt licht af. Mogelijks spelen de auteurslezingen hierin een rol. Dit najaar stelt het VFL een toekomstplan op voor de auteurslezingen.

De Nederlanders realiseren heel wat meer vertalingen in het Duits. De groei van het aantal vertalingen van Vlaamse boeken is 300 percent, omdat het aantal vertalingen tot nu toe beperkt was.

Het proces betreffende het Huis van de Letteren is al een jaar bezig. Aan de stadsbesturen en de colleges van burgemeester en schepenen en van Antwerpen, Gent en Mechelen werd een duidelijk plan overgemaakt met welke ruimte nodig is voor welke functies, wat de timing en de beoogde realisaties zijn. Met wisselend succes heeft het VFL hierop antwoorden ontvangen. Het aanbod is niet altijd realistisch of haalbaar. Elke stad is nog in de running, maar tussen de steden is er wel een verschil in dynamiek en professionalisme. De timing is onduidelijk. Het VFL legt de lat hoog.

Hij is bereid om de informatie over de provinciale middelen voor literatuur met de commissieleden en het kabinet te delen. Hij vraagt echter geduld omdat het tijd vergt om dit in detail uit te pluizen.

Jos Geysels verduidelijkt dat dit een delicate cijferoefening is omdat de drie partners – de provincies, de administratie en het VFL – elk bepaalde cijfers weten en kennen. De cijfers van het VFL zelf kunnen wel gedeeld en gebruikt worden.

Koen Van Bockstal vervolgt dat het VFL literatuur beschouwt als een hefboom binnen de diverse samenleving. De keuze voor urban culture en jongerencultuur is daarom bewust gemaakt. Diversiteit is echter geen fetisj of een verplicht nummer voor het VFL. Er worden geen quota gehanteerd. Het VFL bekijkt de competenties. Het streven naar diversiteit gaat niet ten koste van kwaliteit. Voordien was het eerder een blinde vlek. Momenteel zet een medewerker een deel van haar tijd hiervoor in. Door op een evenwichtige manier tijd en middelen te investeren hierin, worden er resultaten geboekt.

De auteurslezingen scoren minder in Vlaams-Brabant, Limburg en Antwerpen. De redenen hiervoor moeten worden onderzocht. De analyse wordt gemaakt om dit te remediëren. Het is goed om out of the box te denken over de plaatsen waar deze auteurslezingen kunnen worden gehouden.

Een uitgeverij bekijkt momenteel of ze eventueel met vertaalsubsidies van het VFL voor bepaalde boeken een Arabische reeks kan opzetten, via de vertaling van Arabische klassiekers naar het Nederlands.

Jos Geysels deelt mee dat het VFL een evaluatie zal maken van de Frankfurter Buchmesse, niet enkel op het gebied van het aantal vertalingen, maar ook wat betreft de structurele samenwerking met Nederland. Die samenwerking is niet altijd evident. Indien de evaluatie positief is, plant het VFL in het najaar een voorstel te doen voor een verregaandere samenwerking met Nederland voor de letteren. Hij nodigt de commissieleden uit om hierover mee na te denken, net zoals het Vlaams Parlement mee geijverd heeft voor het gastlandschap op de Frankfurter Buchmesse of voor het non-fictiebeleid.

Bart Caron meent dat dit zeker terug ter sprake zal komen binnen de commissie en dankt de voorzitter voor zijn goede zorgen voor het VFL.

Gezien er dit jaar veel tijd is geïnvesteerd in de organisatie van de Frankfurter Buchmesse, de auteurslezingen, het non-fictiebeleid en het Huis van de Letteren heeft *Koen Van Bockstal* onvoldoende tijd gehad voor een georganiseerde aanpak van het zoeken naar sponsoringsmiddelen uit de markt. Hij wil het komende jaar hiervoor ideeën verder uitwerken.

Het succes van Lize Spit is een samenspel van veel factoren. Een origineel en sterk verhaal, een dynamische uitgeverij en een vertaalsample van het eerste hoofdstuk zorgden voor een sneeuwbal effect. In een dergelijk geval gaat de buitenlandploeg van het VFL samen met de uitgeverijen op het gaspedaal staan. Dit succesverhaal is heel uitzonderlijk, zeker voor een debuut.

De cijfers over de boekenmarkt zijn voor 2016 niet positief. De spreker vreest dat de markt verder zal achteruitgaan. Het probleem situeert zich niet bij de onafhankelijke boekhandel of de verkoop via internet.

De perceptie dat in de adviescommissies mensen uit de sector zelf zitten, heeft te maken met het feit dat het aantal literatuurexperten in Vlaanderen niet oneindig groot is. Het is bijna niet te vermijden dat deze leden mensen uit de sector zelf zijn. Het is belangrijk dat de knowhow en expertise aanwezig zijn, samen met een evenwicht in leeftijd, gender en smaken wat betreft literatuur. De geruchten dat het steeds dezelfde auteurs zijn die subsidies ontvangen, zijn niet te vermijden, maar kloppen niet als men de jaarlijkse toekenningstabellen zorgvuldig analyseert. De samenstelling van de commissies gebeurt zeer

zorgvuldig. Van zodra er maar een schijn is van belangenvermenging, wordt de persoon in kwestie gevraagd de vergadering te verlaten. Het staat ook duidelijk in het reglement dat van zodra iemand betrokken partij is, hij of zij niet deelneemt aan de advisering. Hier wordt zorgvuldig en alert over gewaakt. Het lage aantal beroepsprocedures is hiervan het bewijs.

Over het geïntegreerde tijdschriftenbeleid is het VFL in nauw contact met het kabinet en de afdelingen Kunsten en Erfgoed van het departement. Het VFL heeft een nieuw reglement gemaakt voor de komende vier jaar. Het uitgangsprincipe is dat het VFL literaire tijdschriften wil subsidiëren voor het stuk gerelateerd aan het honorarium van de auteur, de vertaler of de illustrator. Het VFL wil hiermee terug naar de kerntaak en naar de scheppende kunstenaar zelf. Het VFL wil daarbovenop nog 35 percent financieren voor redactionele begeleiding. Kosten voor lay-out, druk of promotie moeten worden gefinancierd vanuit eigen inkomsten. Het geld is gereserveerd op de balans van het VFL. Het fonds is bereid om mee bij te dragen aan een algemeen digitaal platform tijdschriften, ook over cultuur en erfgoed, al zal het VFL niet meer CeLT vzw financieren.

Ook het stimuleren van de integratie van en de samenwerking tussen literaire organisaties is een werk van lange adem. Het VFL zet hier verder op in.

De spreker is tevreden met de bemerking van Marius Meremans dat het VFL intussen meer geworden is dan alleen een fonds. Het VFL heeft een uitgebreide nota over het communicatiebeleid laten goedkeuren. Wat de spreker betreft, is een naamsverandering een mogelijke optie, al moet er eerst worden onderzocht of dit decretaal mogelijk is. De spreker kijkt hiervoor naar het Vlaams Parlement en naar het kabinet van de minister en maakt duidelijk dat het team daar niet noodzakelijk afkerig tegenover staat. Alleszins dient zich een momentum aan, met de evolutie naar een nieuwe huisstijl, een nieuwe website en de verhuis naar een nieuw pand.

Het VFL bekijkt welke initiatieven rond de canon in scholen mogelijk zijn. Men wist op voorhand dat de leverbaarheid van de boeken een uitdaging zou zijn. Hij sluit niet uit dat de canon digitaal leverbaar zou kunnen worden.

Het VFL heeft een zeer goede samenwerking met de Vlaamse vertegenwoordigers, bijvoorbeeld in Londen, New York, Parijs of Berlijn.

De cijfers over de uitgaven voor de Frankfurter Buchmesse fluctueren ten gevolge van de manier waarop deze geboekt werden op instructies van het kabinet en volgens de regels van het Rekendecreet. Het overzicht zal eind 2016 of begin 2017 duidelijk zijn. Op dat moment zal de lat terug op nul liggen. Het bedrag van 398.000 euro van Vlaanderen Internationaal heeft te maken met de verdeelsleutel die er binnen de Vlaamse Regering werd gehanteerd voor het bedrag voor de Buchmesse. Dit is eenmalig. Het leeuwendeel van de middelen is afkomstig van het beleidsdomein Cultuur, maar ook andere beleidsdomeinen hebben bijgedragen.

De vraag werd gesteld of er voor het VFL een rol weggelegd is betreffende creatief schrijven. Dit situeert zich binnen de amateurkunsten en moet hieronder blijven vallen. Het VFL wil hier wel nauwer bij betrokken worden, vermits dit ook past binnen een ontwikkelingsbeleid om mensen te stimuleren om te evolueren naar een volwaardig debuut en om te zorgen dat er een aansluiting is met de amateurkunsten om de overstap naar professionalisering te maken. Het VFL wil verder nadenken over het ontwikkelingsbeleid. De spreker wil zich graag laten inspireren door de mening van het Vlaams Parlement en het kabinet hierover.

De eenmalige zaken gekoppeld aan de Buchmesse vallen volgend jaar weg uit de begroting. De 242.000 euro voor non-fictie is duurzaam en recurrent. Dit is bevestigd door de minister, door de begrotingsopmaak en binnen de beheersovereenkomst. Het VFL heeft voor de Buchmesse 2,4 miljoen euro extra ontvangen. Wanneer het VFL zal terugvallen op de normale dotatie is de dotatie een pak minder. In de beheersovereenkomst is opgenomen dat de middelen om andere ambities uit het meerjarenplan in te vullen er voorlopig niet waren, maar dat er jaarlijks voorafgaand aan de begrotingsopmaak een overleg is met het kabinet om te bekijken of er eventueel middelen zouden kunnen worden vrijgemaakt om bepaalde van deze ambities geleidelijk en stapsgewijs te kunnen realiseren. Het non-fictiebeleid is gerealiseerd. Een accent voor de komende tijd is de uitbouw van het buitenlandbeleid met vertalingen en aanwezigheid op buitenlandse festivals. De spreker meent dat de literaire organisaties nog steeds het kleine broertje zijn in vergelijking met de organisaties binnen het Kunstendecreet. Bij het kabinet van de minister wordt er op een open manier geluisterd naar de vragen van het VFL daarover en is er bereidheid om ook over de realisatie van andere ambities dan het non-fictiebeleid na te denken.

Hoe slaagt het VFL erin om al deze zaken te realiseren met een gelijk blijvend budget? De overheadkosten zijn jaar na jaar afgenomen, zoals men kan nagaan in de jaarverslagen. Daarnaast handelt het team zeer kostenbewust. Alle mogelijke commerciële contracten worden sterk onderhandeld. Bij elke uitgave wordt er gereflecteerd of die strikt noodzakelijk is. De medewerkers zijn ook zeer kritisch bij het nalezen van jaarverslagen van organisaties en projecten. In het verleden werd er bij een bepaald evenement bijvoorbeeld gemerkt dat er ook personeelskosten werden ontvangen via het Kunstendecreet. In dit geval werd dat deel van het bedrag teruggeëist. Met de schaarse middelen wordt er door die zorgvuldigheid geprobeerd duizend bloemen te laten bloeien.

Binnen het non-fictiebeleid wordt hetzelfde inkomensplafond voor auteurs gehanteerd.

Voor de archivering van theaterteksten zoekt het VFL of dit kan worden samengebracht met anderen. Het bedrag van 30.000 euro uit het jaarverslag 2015 was een eenmalige overgangsregeling. Voor 2016 is er geen geld hiervoor voorzien. De spreker zoekt hiervoor een oplossing. Het geld is gereserveerd op balansniveau, maar is niet uitgegeven.

Yamila Idrissi stelt de vraag of het VFL naar alternatieve financiering zoekt, niet om hen met de vinger te wijzen, maar wel omdat ze meent dat de vraag om extra middelen voor cultuur uit de markt te halen, in het juiste perspectief moet worden geplaatst. Net als uit de proeftuin rond crowdfunding, moeten lessen getrokken worden. Men moet realistische verwachtingen hebben hierover. Ze vindt het reeds erg geslaagd dat de heer Van Bockstal met zijn ervaring uit de privésector het bedrag van 155.000 euro aan alternatieve financiering heeft kunnen bewerkstelligen.

Koen Van Bockstal kent slechts een beperkt aantal geslaagde voorbeelden uit het buitenland van crowdfunding voor literatuur. Voor hele bekende auteurs en commerciële werk zou dit kunnen slagen, maar dit is niet het terrein van het VFL. De zoektocht naar alternatieve financiering voor de Frankfurter Buchmesse is niet evident, want het is een project met twee overheden en een groot aantal stakeholders en bovendien is het VFL slechts eigenaar van een aantal stukken van het proces. Daarnaast percipieert de buitenwereld dit evenement als zijnde business-to-business. Het is een atypisch voorbeeld en er kan niet worden uit besloten dat alternatieve financiering niet kan werken. De spreker zou binnen een proeftuin rond alternatieve financiering graag ideeën uittesten waarbij het

eigenaarschap zich in Vlaanderen (en eventueel ook in Nederland) bevindt en waarbij men veel meer parameters zelf kan controleren.

Bart Caron vraagt of Nederland voor de Frankfurter Buchmesse een evenwaardig bedrag uit de markt heeft kunnen verwerven.

Koen Van Bockstal antwoordt dat de Nederlandse overheid een groter bedrag heeft voorzien. Het aandeel van de middelen uit de markt is in Vlaanderen groter dan in Nederland.

Yamila Idrissi voegt nog een aantal bemerkingen toe. Wat betreft de beroepsprocedure binnen het VFL, concludeert ze op basis van het lage cijfer van 17 bezwaarschriften op 700 aanvragen dat het VFL goed werk levert.

Ze plant opnieuw een vraag te stellen aan de minister-president over de relatie met het FIT.

Diversiteit moet geen fetisj zijn. Over het personeelsbeleid en de samenstelling van de raad van bestuur, heeft ze bewust geen vragen gesteld, omdat een organisatie kan inzetten op diversiteit volgens het tempo dat de organisatie aankan. Het VFL heeft oog voor de diversiteit binnen de samenleving.

Bart Caron dankt alle sprekers voor hun toelichting.

Bart CARON,
voorzitter

Yamila IDRISSE
Caroline BASTIAENS,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

bso	beroepssecundair onderwijs
buso	buitengewoon secundair onderwijs
CVO	centrum voor volwassenenonderwijs
FIT	Flanders Investment & Trade
ING	Internationale Nederlanden Groep
KU Leuven	Katholieke Universiteit Leuven
MAS	Museum aan de Stroom
OKAN	onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers
UAntwerpen	Universiteit Antwerpen
UGent	Universiteit Gent
VFL	Vlaams Fonds voor de Letteren
VRT	Vlaamse Radio- en Televisieomroeporganisatie
WOI	wereldoorlog I